

M C M X X I I

VYTAUTAS MAGNUS
UNIVERSITY

TOŻSAMOŚĆ NA STYKU KULTUR⁴

TOŻSAMOŚĆ NA STYKU KULTUR

Tom 4

Uniwersytet Witolda Wielkiego
Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej

TOŻSAMOŚĆ NA STYKU KULTUR

Tom 4

Redakcja naukowa
Irena Masojć i Henryka Sokołowska

Kraków 2021

dr Irena Masojć
Vytautas Magnus University
ID <https://orcid.org/0000-0001-7492-946X>
✉ irena.masoit@vdu.lt

dr Henryka Sokołowska
Vytautas Magnus University
ID <https://orcid.org/0000-0001-5346-988X>
✉ henrika.sokolovska@vdu.lt

© Copyright by Irena Masojć and Henryka Sokołowska, 2021

Recenzenci: dr hab. Ewa Golachowska, prof. IS PAN
dr hab. Dorota Michułka, prof. UWŹ

Opracowanie redakcyjne: Justyna Ostafin

Projekt okładki: Paweł Sepielak wg pomysłu Dalii Raicevičiūtė

ISBN 978-83-8138-622-7 (druk)
ISBN 978-83-8138-623-4 (PDF)
<https://doi.org/10.12797/9788381386234>

Wydanie publikacji dofinansował Uniwersytet Witolda Wielkiego (Litwa)

Publikacja została wydana przy wsparciu Ambasady RP w Wilnie

Ambasada
Rzeczypospolitej Polskiej
w Wilnie

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA
ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43
e-mail: publishing@akademicka.pl

Księgarnia internetowa: <https://akademicka.com.pl>

*Na 60-lecie Polonistyki
o ukierunkowaniu pedagogicznym
w Wilnie*

Spis treści

Wstęp	9
I. REGION JAKO PRZESTRZEŃ STANOWIENIA TOŻSAMOŚCI	13
ZOFIA SAWANIEWSKA-MOCHOWA	
Tożsamość regionalna w dobie globalizacji (na przykładzie Kujaw)	15
MARIA KWIATKOWSKA-RATAJCZAK	
„Zakryte – odkryte”. O związkach akademickich praktyk badawczych i szkolnych doświadczeniach poznawania nie tylko lokalności	27
MARIA SIENKO	
Doświadczenia zmysłowe w formowaniu tożsamości regionalnej	43
KATARZYNA MARIA PŁAWECKA	
Pogranicze jako miejsce kulturalnego wrzenia, dialogu oraz dyskursów tożsamościowych – rozpoznanie polonisty	63
JIŘÍ MURYC	
Dwujęzyczność na Zaolziu w Republice Czeskiej – sytuacja językowa i uwarunkowania prawne	79
II. POTRZEBY EDUKACYJNE UCZNIA W OTOCZENIU WIELOKULTUROWYM	91
PAWEŁ SPOREK	
Uczniowie obcojęzyczni i dwujęzyczni na lekcjach języka polskiego – okiem nauczyciela i dydaktyka	93
HENRYKA SOKOŁOWSKA	
Zadania edukacji w kontekście refleksji nad tożsamością narodową uczniów szkół polskich w Wilnie	105
IRENA MASOJC	
Zróżnicowanie współczesnej polszczyzny na Litwie w świadomości językowej uczniów szkół polskich	117

III. DIALOG MIĘDZYKULTUROWY W SZKOLNYCH PROPOZYCJACH
LEKTUROWYCH I INNYCH TEKSTACH KULTURY135

ANITA GIS

- Jeden język – wiele kultur. Kilka słów o wielokulturowości
i międzykulturowości na lekcjach języka polskiego
(rozpoznania i refleksje)137

DANUTA ŁAZARSKA

- Spotkania z literaturą. O dialogu międzykulturowym i kształtowaniu
tożsamości nie tylko na godzinach polskiego (na przykładzie *Eli-Saneli*
Katarzyny Pranić)151

PIOTR KOŁODZIEJ

- Filologia Brunona Schulza. O tożsamości „na styku kultur”163

HANNA BURKHARDT

- Dialog międzykulturowy na przykładzie internetowych komentarzy
językowych185

IV. JĘZYK ZWIERCIADŁEM STYKU KULTUR.....197

WŁODZIMIERZ MOCH

- Przeobrażenia w języku polskiej młodzieży w świetle powieści
Anny Cieplak *Ma być czysto i Lata powyżej zera*199

AŁŁA KRAWCZUK

- „Życzę zdrowia i cierpienia...” Pragmatyka życzeń i gratulacji
w polszczyźnie młodzieży polskiego pochodzenia na Ukrainie211

LESIA KOROL

- Związki zgody w polszczyźnie na Ukrainie (na materiale zebranych
wśród młodzieży szkół polskich)231

MARIA ZIELIŃSKA

- Odstępstwa od normy w tłumaczeniach z języka ukraińskiego
i rosyjskiego na polski autorstwa młodzieży wielojęzycznej na Ukrainie239

BARBARA DWILEWICZ

- O polszczyźnie gości audycji *Znamy się ze słyszenia* w polskiej rozgłośni
radiowej na Litwie253

Noty o autorach263

LESIA KOROL

Narodowy Uniwersytet Lwowski im. I. Franki, Ukraina

<https://doi.org/10.12797/9788381386234.15>

Związki zgody w polszczyźnie na Ukrainie (na materiale zebranym wśród młodzieży szkół polskich)

W ostatnich latach wzrosło zainteresowanie funkcjonowaniem języka polskiego poza granicami kraju. Szczególnie ciekawe wydają się badania języka młodszego pokolenia, ponieważ to pokolenie determinuje rozwój języka w regionie w przyszłości. Zbadano np. problemy tożsamości narodowościowej młodzieży z polskim pochodzeniem w Samborze obwodu lwowskiego oraz tożsamości uczniów polskich szkół na Ukrainie (Dzięgiel 2010; Korol 2019); pokazano odstępstwa od normy w polszczyźnie młodych Polaków na Ukrainie (Kowalewski 2015; Korol 2018). Ostatnio ukazało się kompleksowe opracowanie Marii Zielińskiej, w którym poddano obszernej analizie kompetencje komunikacyjne uczniów polskich szkół niedzielnych i sobotnich na Ukrainie (Зелінська 2018). W tym kontekście na uwagę zasługuje również język uczniów polskich szkół i jego specyfika. Niniejszy artykuł jest właśnie próbą opisu wybranych osobliwości składniowych, a mianowicie odchyżeń od normy w związkach zgody, w wypowiedziach uczniów polskich szkół na Ukrainie. Opisem zostały objęte najbardziej typowe zjawiska składni zgody. Opis będzie miał w zasadzie charakter synchroniczny.

Obecnie na Ukrainie jest pięć szkół z polskim językiem nauczania: cztery średnie ogólnokształcące – dwie we Lwowie (w obu szkołach uczy się łącznie 567 dzieci), w Mościskach obwodu lwowskiego (240 uczniów) i w Gródku obwodu chmielnickiego (332 uczniów) oraz jedna szkoła podstawowa (dziewięć klas) w Strzelczyskach obwodu lwowskiego (69 uczniów). Badania przeprowadzone zostały wśród uczniów ósmych, dziewiątych i dziesiątych klas (razem 236 osób). Materiał do opisu zebrano, posługując się metodą kwestionariuszową, metodą wywiadu (rozmowy z uczniami

nagrywano za pomocą dyktafonu) oraz ekscerpcją uczniowskich tekstów pisanych. Zdecydowana większość badanych osób pochodzi z rodzin polskich (56%) i mieszanym polsko-ukraińskich (26%) lub polsko-rosyjskich (4%), jedna osoba z polsko-bułgarskiej i jedna z polsko-niemieckiej rodziny. Kolejne 11% badanych też ma korzenie polskie, ponieważ ktoś z dziadków jest/był Polakiem. Tylko 2% uczniów zaznaczyło, że pochodzi z rodzin ukraińskich.

W sytuacji wielojęzyczności¹, przy aktywnej znajomości i wielkiej częstotliwości użycia różnych języków – polskiego, ukraińskiego, a także czasem rosyjskiego – dochodzi do oddziaływania języków na siebie, czego rezultatem są interferencje. Młode pokolenie Polaków ukraińskich jest co najmniej bilingwalne². Trudna jest odpowiedź na pytanie, które właściwości językowe są wynikiem bezpośredniego wpływu języka ukraińskiego i rosyjskiego (a więc wynikiem czynnej wielojęzyczności), a które są rezultatem dawniejszych procesów przenoszenia do polszczyzny kresowej cech gwarowych (w tym również zapożyczeń i kalk z ukraińskiego czy rosyjskiego języka za pośrednictwem gwary). Uczniowie polskich szkół na Ukrainie zazwyczaj mają pochodzenie albo korzenie polskie. Ponieważ język polski jest dla nich językiem ojczystym, w języku uczniów osobliwości językowe, odmienne od odpowiednich realizacji w języku ogólnopolskim, mogą być potraktowane jako właściwości odmiany regionalnej/ wariantu regionalnego.

Liczne problemy polskiej składni w polszczyźnie uczniów na Ukrainie są związane z używaniem połączeń wyrazów wchodzących w związki zgody. W dalszym ciągu skoncentruję się właśnie na osobliwościach składniowych, a mianowicie na związkach zgody.

Związki zgody to takie połączenia składniowe, w których człon określający upodobnia do członu określanego wszystkie możliwe cechy gramatyczne (Jadacka 2007, s. 138). Podobieństwo to przybiera różne formy szczegółowe w zależności od tego, jakie części mowy są w składzie owych połączeń.

¹ Wielojęzyczność (ang. *multilingualism*) – to umiejętność posługiwania się w komunikacji językowej więcej niż dwoma kodami (Szulc 1984, s. 255). Osiągnięcie pełnej kompetencji komunikatywnej w kilku językach jest niezmiernie czasochłonne i dlatego też niewiele osób może się pokusić o jej zdobycie i zachowanie, zwłaszcza że to ostatnie wymaga stałego, intensywnego ćwiczenia poprzez kontakt z otoczeniem obcojęzycznym (Szulc 1984, s. 255). Dwujęzyczność polega na umiejętności posługiwania się wszystkimi sprawnościami w języku ojczystym i drugim (obcym) oraz na częstym używaniu obydwu języków w różnych sytuacjach i z różnymi uczestnikami aktu komunikacji. Jest to zazwyczaj nietrwały stan, mający związek z emigracją lub dłuższym pobytem za granicą, co implikuje bliski kontakt z danym językiem i kulturą, umożliwiającą osobiste ich doznawanie (Lipińska 2003, s. 114-115).

² Przyjmuję tu klasyczną definicję bilingwizmu określanego jako „posługiwanie się na co dzień przez daną grupę społeczną dwoma różnymi językami. Dwujęzyczność wytwarza się na terenach o mieszanym składzie etnicznym” (Polański red. 2001, s. 130).

Podmiot i orzeczenie

W strukturach podmiotowo-orzeczeniowych, czyli tzw. związkach głównych, podmiot rzeczownikowy lub zaimkowy z orzeczeniem w czasie przeszłym lub trybie warunkowym dopasowują się do siebie pod względem liczby, rodzaju i osoby. Odstępstwa od ogólnopolskiej normy składniowej w tej sytuacji dotyczą często form czasownika w czasie przeszłym w liczbie mnogiej. W języku ukraińskim, tak samo jak w rosyjskim, nie ma opozycji męskoosobowych i niemęskoosobowych form czasownikowych. A zatem przyczyn zredukowania opozycji męsko- i niemęskoosobowego paradygmatu form czasownikowych można upatrywać we wzorcu ukraińskim. Otóż form męskoosobowych czasownika używają uczniowie przy rzeczownikach męskozwrotnych, męskorzeczowych, żeńskich i nijakich, np.: *Uczyli nas fajni nauczycielki; a jak kotki byli mali, przynosiła ich nawet do szkoły; jak byli u nas egzaminy*, albo przy odpowiednich zaimkach, np. *One poszli sobie do domu*.

Zdarzają się też przypadki odwrotne, gdy forma niemęskoosobowa czasownika jest używana przy rzeczownikach męskoosobowych, np.: *Moi bracia uczestniczyli w tym konkursie; Wszyscy aktorzy grali wczoraj znakomicie; Co robiliście przez cały tydzień?* (pytanie skierowane było do chłopców).

Jeden z najbardziej rzucających się w oczy wpływów języka ukraińskiego na polszczyznę uczniów na Ukrainie dotyczy kategorii osoby – chodzi o użycie czasowników (orzeczenia) w czasie przeszłym bez odpowiednich końcówek osobowych, co z kolei zakłóca związek zgody. W języku ukraińskim na osobę czasownika wskazuje zaimek osobowy, a w języku polskim zaimki są zbędne ze względów morfologicznych, ma tu bowiem miejsce zdublowanie tej samej informacji. Tak więc pod wpływem języka ukraińskiego Polacy na Ukrainie często używają czasowników bez końcówek osobowych, a kategoria osoby sygnalizowana jest przez zaimki osobowe, pełniące funkcję podmiotu, np.: *Ja tam specjalnie nie jechała; Moim najciekawszym wspomnieniem było to, że ja mogła podróżować do Italii; Ja spóźniła się dzisiaj trochę; Ja nie wiedziała, że to tutaj; Ja nie zdążył jeszcze zrobić zadanie; Marta, ty wiedziała?; Czy ty już był kiedyś w Grecji; Przeszłego roku my byli na morzu Bałtyckim, tam ja spotkała...³; Do szkoły my chodzili z przyjemnością; W czasie pobytu w Warszawie my zwiedzali muzea; Czy wy mieli nad morzem dobrą pogodę? My z koleżanką siedzieli i rozmawiali sobie⁴*. Tego typu przykładów wśród omawianych odstępstw od normy odnotowano najwięcej (54).

³ Podają teksty oryginalne, bez korygowania błędów.

⁴ Nadużywanie zaimków obserwuje się też w czasie teraźniejszym, np.: *My pracujemy od dziewiętej do trzynastej; Jak ty masz na imię?; Czy ty lubisz zwierzęta?; Ja nie jestem zadowolona z pobytu w Grecji*.

Najczęściej związek pomiędzy podmiotem a orzeczeniem jest oparty na cechach formalnych, czyli formę orzeczenia dostosowujemy do formy podmiotu. Przeważnie nie bierze się przy tym pod uwagę tego, że ów rzeczownik może oznaczać przykładowo mnogość czegoś (np. *młodzież pracowała społecznie*, a nie *młodzież pracowali społecznie*). Są jednak rzeczowniki, do których w normie ogólnej tradycyjnie dobiera się formę orzeczenia, uwzględniając ich znaczenie, a nie formę (Markowski 2003, s. 240). Są to najczęściej rzeczowniki oznaczające pary osób (*wujostwo*, *kuzynostwo*, *państwo*). W takich przykładach napotykamy niejednokrotnie w polszczyźnie uczniów na Ukrainie łączenie podmiotu rzeczownikowego *państwo* z czasownikiem w liczbie pojedynczej, np.: *państwo nam powiedziało*; *państwo mówiło*; *te państwo już pojechało ze Lwowa*. Dzieje się tak najprawdopodobniej z przyczyn formalnego podobieństwa wyrazu *państwo* do rzeczowników rodzaju nijakiego kończących się na *-o*. Zresztą omawiany wyraz w innym znaczeniu (a mianowicie ‘wewnętrznie zorganizowana społeczność zamieszkująca określone terytorium, mająca swój rząd, suwerenność i określone prawa’) jest rodzaju nijakiego i w zdaniach wymaga orzeczenia w liczbie pojedynczej.

Związki poboczne

W tzw. związkach pobocznych do typowych odstępstw od normy należą przede wszystkim zakłócenia i zaburzenia związane ze zmianą rodzaju rzeczowników. Przesunięcia te najczęściej są wynikiem interferencji. Osobliwości rodzajowe w połączeniu przydawki przymiotnej z rzeczownikiem określanym w polszczyźnie młodzieży ukraińskiej można sprowadzić do dwóch typów:

- 1) zaklasyfikowanie leksemu do innej niż w języku ogólnopolskim klasy rodzajowej, czemu zwykle towarzyszy zmiana paradygmatu fleksyjnego (zmiana rodzaju połączona jest często ze zmianą struktury wyrazu). Wskutek takiej zmiany przydawka łącząca się z rzeczownikiem w związku zgody dostosowuje się do niego pod względem rodzaju. Ów związek staje się pozornie poprawny (ponieważ odchyleniem od normy jest w tej sytuacji samo zaklasyfikowanie rzeczownika do innego rodzaju), składnia zgody przy tym zostaje zachowana, jak np. w połączeniach: *mała kartofla*, *kafla ceramiczna*, *zakazana terytoria*, *stara gimnazja*. Jednak w kolejnych przykładach formalnie związek zgody jest odmienny od normy ogólnopolskiej, np.: *złota medal*, (*dwie medali*), *brutalny grabież*, *forum książkowy*, *wyższy gimnazjum*, *ten liceum*, *północny rubież*, *biały gęś*, *moja kolega*;
- 2) neutralizacja opozycji funkcjonalnych rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego, które polegają na rezygnowaniu z alternacji spółgłoskowych w mianownikowych formach rzeczowników rodzaju męskoosobowego (oraz

zależnych przymiotników, imiesłowów przymiotnikowych, zaimków przymiotnych i liczebników porządkowych). Podobnie jak w poprzedniej grupie, w odbiegających od normy ogólnopolskiej połączeniach notuje się zachowanie składni zgody. Przyczyną powstania struktury nienormatywnej jest tu raczej nienormatywna forma członu nadrzędnego (czyli rzeczownika), np.: *obce pedagogi, moje kolegi, wiadome Polaki, znajomy Polaki*. W polszczyźnie ogólnej takie formy uchodzą za deprecjatywne. Natomiast w kolejnych przykładach przydawka nie jest dostosowana pod względem rodzaju, co nie odpowiada ogólnie przyjętym zasadom polskiej gramatyki, np.: *moje bracia, najlepszy przyjaciele, dobre nauczyciele, dobre znajomi, ciche sąsiedzi, nasze uczniowie, bogaty ludzie, młode ludzie, szanowne państwo, drogie państwo, te państwo*.

Trafiają się też przypadki odwrotne – użycie męskoosobowych przymiotników przy rzeczownikach męskożywotnych i żeńskich, np.: *fajni nauczycielki, mali kotki, młodzi osoby, ci osoby*.

Liczebniki główne 2, 3 i 4, podobnie jak przymiotniki, łączą się z rzeczownikami w zasadzie za pomocą zgody (Doroszewski, Wieczorkiewicz 1961, s. 207), np. *trzej chłopcy i trzy dziewczyny*. Rzeczownik wymaga ze względu na swoje znaczenie odpowiedniej formy liczebnika. W polszczyźnie uczniów na Ukrainie formy te nie zawsze są zgodne z normą ogólnopolską – powszechna jest neutralizacja opozycji męskoosobowy – niemęskoosobowy, np.: *dwa chłopcy, dwa nauczyciele, dwa kolegi* (zachowana jest tu składnia zgody, która jednakże odbiega od normy ogólnopolskiej), *trzy przyjaciele*.

Udało się odnotować jeden przykład użycia przydawki przy rzeczownikach, które mogą być odnoszone do desygnatów różnej płci, odbiegający od normy ogólnopolskiej: *Nasz dyrektor powiedziała, że mamy na to prawo*. W języku ogólnym dostosowujemy w tej sytuacji gramatyczny rodzaj przydawki do rodzaju realnoznaczeniowego rzeczownika (w zależności od płci osoby), a nie do jego formy (Markowski 2003, s. 246). Kłopoty tego typu mogą mieć nawet rodzimi użytkownicy języka polskiego w Polsce. Pojedynczy przedstawiony przykład wcale nie znaczy, że nie należałoby go zaliczyć do typowych odstępstw, ponieważ miałby wsparcie interferencyjne języka ukraińskiego. Jednak w trakcie badań nie napotkałam innej przydawki tego typu w wypowiedziach uczniów.

Przydawka może być wyrażona również rzeczownikiem. Takie przydawki występują zwykle w połączeniach nazw geograficznych z ich nazwami własnymi. W wypowiedziach uczniów odnotowano kilka przykładów przydawki tego typu, którą za każdym razem łączono w związku rzędu: *Chciałabym pojechać do miasta Kraków; Warszawa leży nad rzeką Wisła. Kraków też; Urodziłam się w mieście Lwów*. Natomiast w normie ogólnopolskiej z nazwami miast i rzek należy łączyć przydawkę tego

typu w związku zgody. Warto jednak powiedzieć, że tego rodzaju błędy popełniają też rodzimi użytkownicy języka w Polsce.

Podsumowując, warto by zaznaczyć, że dwujęzyczność badanych uczniów powoduje interferencje z dominującego w najbliższym otoczeniu języka większościowego na język polski, którym się posługują. Wpływy te ujawniają się na różnych poziomach, w tym dotyczą też związków zgody. Niektóre osobliwości połączeń składniowych, takie jak użycie przydawki przy rzeczownikach, które mogą być odnoszone do desygnatów różnej płci (typu *młoda minister* i *młody minister*), oraz łączenie przydawki rzeczownikowej z nazwami miast i rzek, sprawiają kłopoty nie tylko polskim uczniom na Ukrainie, lecz również Polakom w ich kraju. Natomiast podłoże językowe sprawia, że interferencje z języka ukraińskiego mocno się zakorzeniły w poszczególnych konstrukcjach składniowych, do których należą zarówno związki główne (podmiotowo-orzeczeniowe), jak i poboczne.

Bibliografia

- Doroszewski W., Wieczorkiewicz B., 1961, *Gramatyka opisowa języka polskiego z ćwiczeniami*, t. 2: *Fleksja, składnia*, Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- Dzięgiel E., 2010, *Język a identyfikacja narodowa młodzieży polskiego pochodzenia w Samborze*, [w:] J. Rieger, D. Kowalska (red.), *Język polski dawnych Kresów Wschodnich*, t. 4, Warszawa: Semper, s. 11-23.
- Jadacka H., 2007, *Kultura języka polskiego. Fleksja, słowotwórstwo, składnia*, Warszawa: PWN.
- Korol L., 2018, *Cechy systemu gramatycznego w polszczyźnie młodzieży polskich szkół na Ukrainie*, [w:] J. Malejka (red.), *Języki i kultury w kontakcie*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, s. 345-360, *Polonistyka na początku XXI wieku. Diagnozy, Koncepcje, Perspektywy*, t. 6, *Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, nr 3789.
- Korol L., 2019, *Narodowo-kulturowa i językowa tożsamość uczniów polskich szkół na Ukrainie*, „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” LXVII, s. 121-130, [on-line] <http://journals.ltn.lodz.pl/index.php/Rozprawy-Komisji-Jezycznej/issue/view/190> – 14 X 2019, <https://doi.org/10.26485/RKJ/2019/67/9>.
- Kowalewski J., 2015, *Czy można uczyć się na błędach? Wnioski dydaktyczne wynikające z analizy błędów popełnianych przez uczących się języka polskiego na Ukrainie*, [w:] I. Бундза і ін. (ред.), *Польська мова та полоністика у Східній Європі: минуле і сучасність. Збірник праць з нагоди десятиліття кафедри польської філології Львівського національного університету імені Івана Франка*, Київ: ІНКОС, s. 361-375.
- Lipińska E., 2003, *Język ojczysty, język obcy, język drugi. Wstęp do badań dwujęzyczności*, Kraków: Universitas.
- Markowski A., 2003, *Język polski. Poradnik profesora Andrzeja Markowskiego*, Warszawa: Wilga.
- Polański K. (red.), 2001, *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, Wrocław–Warszawa–Kraków: PWN.
- Szulc A., 1984, *Podręczny słownik językoznawstwa stosowanego. Dydaktyka języków obcych*, Warszawa: PWN.
- Zelins'ka M., 2018, *Komunikativna kompetentsiia molodikh nosiiv pol's'koï movi zakhidnikh oblastei Ukraïni*, Drohobich: Posvit.
- Зелінська М., 2018, *Комунікативна компетенція молодих носіїв польської мови західних областей України*, Дрогобич: Посвіт.

Abstract

GRAMMATICAL AGREEMENT IN THE SPOKEN POLISH OF SCHOOL STUDENTS OF POLISH ORIGIN IN UKRAINE

The article shows the typical deviations from the Polish standard syntactic norm in the Polish language of students of Polish schools in Ukraine. They often concern agreements, particularly between the subject and predicate in plural past tense (for example, *One poszli sobie do domu; Moi bracia uczestniczyli w tym konkursie*). A common linguistic deviation from the norm is to classify the lexeme to grammatical gender other than in the Polish language, which is usually accompanied by a change in the inflectional paradigm (*stara gimnazja, złota medal*) and neutralization of functional oppositions of the masculine-personal and non-masculine genders, which consist in giving up consonant alternations in the nominative forms of masculine-personal nouns (*moje kolegi, znajomy Polaki*). Such deviations are most often the result of interference.

Keywords: agreement, interference, bilingualism, syntaxis

Recenzowana książka stanowi niezwykle aktualną i ważną pozycję w dziedzinie badań nad problematyką pogranicza i współistniejących tam tożsamości. Pokazuje, jak wiele zagadnień jest jeszcze do odkrycia i jak wiele pojawia się nowych problemów oraz tematów wymagających opisu i opracowania. Tom podejmuje ważne wątki dotyczące tożsamości regionalnej, nauki języków i wychowania młodzieży w środowisku wielojęzycznym i wielokulturowym. Jest to dziś niezwykle istotne, ponieważ międzykulturowość powstająca na styku różnych kultur staje się doświadczeniem coraz bardziej powszechnym, zachodzącym nie tylko na „starych” pograniczach, ale ze względu na migracje i uchodźstwo pojawia się w wielu środowiskach niezależnie od położenia geograficznego.

Z recenzji dr hab. Ewy Golachowskiej, prof. IS PAN

W swych rozważaniach Autorzy tekstów umiejętnie i w sposób przekonujący łączą szczegółowe analizy materiału z szerszą perspektywą ujęć naukowych eksploracji literaturoznawcy, językoznawcy, kulturoznawcy, historyka i dydaktyka, kompetentnie i profesjonalnie „integrują” swe interpretacje materiału literackiego (lub językowego) z obszarem badań kulturoznawczych, wspierając je historią, dydaktyką polonistyczną, filozofią, aksjologią, etnolingwistyką, ukazując wieloaspektowy i wielopoziomowy, ale jednocześnie – pełny, spójny i syntetyczny obraz problemu postawionego w temacie opracowania.

Z recenzji dr hab. Doroty Michulki, prof. UW

<https://akademicka.pl>

